ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 4ης Μαρτίου 1999 *

Στην υπόθεση C-258/97,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten (Αυστρία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI)

και

Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων (ΕΕ L 395, σ. 33), και της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών (ΕΕ L 209, σ. 1),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. J. G. Kapteyn (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, G. Hirsch, J. L. Murray, H. Ragnemalm και R. Schintgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Saggio
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI), εκπροσωπούμενη από τον Rainer Kurbos, δικηγόρο Graz,

— η Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft, εκπροσωπούμενη από τον Klaus Messiner και την Ute Messiner, δικηγόρους Klagenfurt,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Wolf Okresek, Sektionschef στην Καγκελαρία,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Hendrik van Lier, νομικό σύμβουλο, και την Claudia Schmidt, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft, εκπροσωπουμένης από τον Klaus Messiner και τον Gerhard Maderthaner, διευθυντή της νομικής υπηρεσίας, της Αυστριακής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον Michael Fruhmann, της Καγκελαρίας, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τον Hendrik van Lier και την Claudia Schmidt, κατά τη συνεδρίαση της 17ης Ιουνίου 1998,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 1ης Οκτωβρίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 8ης Ιουλίου 1997, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Ιουλίου 1997, το Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, πέντε προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων (ΕΕ L 395, σ. 33), και της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών (ΕΕ L 209, σ. 1).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI) (στο εξής: αιτούσα) και της Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft (εταιρίας διαχειρίσεως των νοσοκομείων του ομοσπόνδου κράτους, στο εξής: καθής η αίτηση) σχετικά με τη σύναψη συμβάσεως παροχής υπηρεσιών αφορώσας το σχέδιο ανεγέρσεως νοσοκομείου παίδων στο Klagenfurt.

Το κοινοτικό δίκαιο

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/665, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 41 της οδηγίας 92/50, έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, έτσι ώστε, όσον αφορά τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών 71/305/ΕΟΚ, 77/62/ΕΟΚ και 92/50/ΕΟΚ, οι αποφάσεις των αναθετουσών αρχών να υπόκεινται στην άσκηση αποτελεσματικών και, ιδίως, όσο το δυνατόν ταχύτερων προσφυγών, σύμφωνα με τους όρους που τίθενται στα ακόλουθα άρθρα καθώς και, ιδίως, στο άρθρο 2, παράγραφος 7, στην περίπτωση όπου οι αποφάσεις αυτές παραβιάζουν την κοινοτική νομοθεσία στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων ή τους εθνικούς κανόνες που θέτουν σε εφαρμογή την κοινοτική νομοθεσία.»

4 Το άρθρο 1, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 89/665 προβλέπει τα ακόλουθα:

«2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να μην υφίσταται καμία διάκριση μεταξύ των επιχειρήσεων που μπορούν να επικαλεσθούν ζημία στα πλαίσια διαδικασίας ανάθεσης συμβάσεως του Δημοσίου, λόγω της διάκρισης που γίνεται με την παρούσα οδηγία ματαξύ των εθνικών κανόνων που μεταγράφουν το κοινοτικό δίκαιο και των άλλων εθνικών κανόνων.

3. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι διαδικασίες προσφυγής μπορούν να κινηθούν, σύμφωνα με προϋποθέσεις που μπορούν να καθορίζουν τα κράτη μέλη, τουλάχιστον από οποιοδήποτε πρόσωπο που έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση κρατικών προμηθειών ή δημοσίων έργων και το οποίο υπέστη ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από μια εικαζόμενη παράβαση. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από το πρόσωπο που επιθυμεί να χρησιμοποιήσει τη διαδικασία αυτή να ενημερώνει προηγουμένως την αναθέτουσα αρχή για την εικαζόμενη παράβαση και για την πρόθεσή του να ασκήσει προσφυγή.»

5 Το άρθρο 2 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα μέτρα που λαμβάνονται όσον αφορά τις διαδικασίες προσφυγής που ορίζονται στο άρθρο 1 να προβλέπουν τις αναγκαίες εξουσίες προκειμένου:

α) να λαμβάνονται, το συντομότερο δυνατόν και με την επείγουσα διαδικασία, προσωρινά μέτρα για να επανορθωθεί η εικαζόμενη παράβαση ή να αποτραπεί η περαιτέρω ζημία των θιγομένων συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένων μέτρων που αναστέλλουν ή επιτρέπουν την αναστολή της διαδικασίας σύναψης της εν λόγω σύμβασης του Δημοσίου ή της εκτέλεσης οποιασδήποτε απόφασης λαμβάνεται από τις αναθέτουσες αρχές,

β) να ακυρώνουν ή να επιτρέπουν την ακύρωση των παράνομων αποφάσεων, και ιδίως να καταργούν τις τεχνικές, οικονομικές και χρηματοδοτικές προδιαγραφές που εισάγουν διακρίσεις και περιλαμβάνονται στα έγγραφα με τα οποία καλούνται οι ενδιαφερόμενοι να συμμετάσχουν στο διαγωνισμό, στις συγγραφές υποχρεώσεων ή σε οποιοδήποτε άλλο έγγραφο που έχει σχέση με τη διαδικασία σύναψης της συγκεκριμένης σύμβασης,

γ) να επιδικάζουν αποζημίωση στα ζημιωθέντα από την παράβαση πρόσωπα.

(...)

7. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να καθίσταται δυνατή η αποτελεσματική εκτέλεση των αποφάσεων που λαμβάνουν οι αρμόδιες για τις διαδικασίες προσφυγής αρχές.

8. Όταν οι υπεύθυνες για τις διαδικασίες προσφυγής αρχές δεν είναι δικαστικές, οι αποφάσεις τους πρέπει πάντοτε να αιτιολογούνται γραπτώς. Στην περίπτωση

αυτή, πρέπει επίσης να θεσπίζονται διατάξεις που να εγγυώνται την ύπαρξη διαδικασιών με τις οποίες κάθε μέτρο της βασικής αρμόδιας αρχής που εικάζεται ότι είναι παράνομο ή κάθε εικαζόμενη παράλειψή της κατά την εκτέλεση των εξουσιών που της έχουν ανατεθεί, να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικής προσφυγής ή προσφυγής ενώπιον άλλης αρχής η οποία θεωρείται δικαιοδοτικό όργανο κατά την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης και είναι ανεξάρτητη από την αναθέτουσα αρχή και τη βασική αρχή.

Ο διορισμός και η λήξη της θητείας των μελών αυτής της ανεξάρτητης αρχής πρέπει να υπόκεινται στους ίδιους όρους οι οποίοι εφαρμόζονται στους δικαστές όσον αφορά την υπεύθυνη για το διορισμό τους αρχή, τη διάρκεια της θητείας τους, και τη δυνατότητα ανάκλησής τους. Τουλάχιστον ο πρόεδρος αυτής της ανεξάρτητης αρχής πρέπει να έχει τα ίδια νομικά και επαγγελματικά προσόντα με έναν δικαστή. Η ανεξάρτητη αρχή λαμβάνει τις αποφάσεις της μετά τη διεξαγωγή διαδικασίας κατ' αντιμωλία, οι δε αποφάσεις αυτές έχουν, με τα μέσα που καθορίζει κάθε κράτος μέλος, δεσμευτικά νομικά αποτελέσματα.»

6 Τα άρθρα 8, 9 και 10 της οδηγίας 92/50 προβλέπουν τα εξής:

Άρθρο 8

«Οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο υπηρεσίες που απαριθμούνται στο παράρτημα I A συνάπτονται σύμφωνα με τις διατάξεις των τίτλων III έως VI.»

Άρθρο 9

«Οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο υπηρεσίες που απαριθμούνται στο παράρτημα I B συνάπτονται σύμφωνα με τα άρθρα 14 και 16.»

Άρθρο 10

«Οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο υπηρεσίες που απαριθμούνται τόσο στο παράρτημα I A όσο και στο παράρτημα I B συνάπτονται σύμφωνα με τις διατάξεις των τίτλων III έως VI, όταν η αξία των υπηρεσιών που απαριθμούνται στο παράρτημα I A είναι υψηλότερη από εκείνη των υπηρεσιών που απαριθμούνται στο παράρτημα I B. Στις λοιπές περιπτώσεις, συνάπτονται σύμφωνα με τα άρθρα 14 και 16.»

7 Σύμφωνα με το άρθρο 68 της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας, του Βασιλείου της Σουηδίας και των προσαρμογών των ιδρυτικών Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (ΕΕ 1994, C 241, σ. 21), η οδηγία 92/50 έπρεπε να μεταφερθεί στο αυστριακό δίκαιο πριν από την 1η Ιανουαρίου 1995.

Το αυστριακό δίκαιο

8 Όσον αφορά το ομόσπονδο κράτος της Καρινθίας, η οδηγία 89/665 μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο με τον Kärntner Auftragsvergabegesetz (νόμο του ομοσπόνδου κράτους της Καρινθίας περί συνάψεως συμβάσεων του Δημοσίου), που άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 1994 (*LGBl.* αριθ. 55/1994). Το περιλαμβανόμενο στο μέρος VIII («ένδικα βοηθήματα») άρθρο 59 I προβλέπει ότι η διαδικασία συνάψεως συμβάσεων του Δημοσίου υπό την έννοια του εν λόγω νόμου υπόκειται στον έλεγχο του Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten (ανεξάρτητο διοικητικό όργανο, στο οποίο έχει ανατεθεί ο έλεγχος νομιμότητας των πράξεων των διοικητικών αρχών του ομοσπόνδου κράτους, στο εξής: UVK).

9 Οι σχετικές με το όργανο αυτό διατάξεις έχουν συγκεντρωθεί σε ειδικό νόμο, τον Kärntner Verwaltungssenatsgesetz (*LGBl.* αριθ. 104/1990). Ο νόμος αυτός ρυθμίζει, ειδικότερα, τις αρμοδιότητες του εν λόγω οργάνου, τη συγκρότησή του και την ανεξαρτησία του.

10 Δεν αμφισβητείται ότι, στο ομόσπονδο κράτος της Καρινθίας, η οδηγία 92/50 στο εσωτερικό δίκαιο δεν μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο παρά μόνο την 1η Ιουλίου 1997.

Τα προδικαστικά ερωτήματα

11 Η αιτούσα υπέβαλε προσφορά στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως συμβάσεως διοργανωθείσας από την καθής η αίτηση, η οποία είχε ως αντικείμενο την ανέγερση νοσοκομείου παίδων στο Klagenfurt. Η σύμβαση αφορούσε διάφορες υπηρεσίες μηχανικού, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν εργασίες σχεδιασμού, παροχής συμβουλών και μελέτης για τις διάφορες ιατρικές εγκαταστάσεις.

12 Μετά τη σύναψη της συμβάσεως με την εδρεύουσα στη Βιέννη εταιρία CMT Medizintechnik Gesellschaft mbH, η αιτούσα, που είχε μετάσχει στη διαδικασία προσκλήσεως για υποβολή προσφορών, άσκησε προσφυγή ενώπιον του UVK, υποστηρίζοντας ότι η διαδικασία αναθέσεως ήταν παράνομη, λόγω παραβάσεως της κοινοτικής νομοθεσίας περί των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών.

13 Θεωρώντας ότι, για να αποφανθεί επί της διαφοράς της οποίας είχε επιληφθεί, χρειαζόταν ορισμένες διευκρινίσεις σχετικά με την ερμηνεία των οδηγιών 89/665 και 92/50, το UVK αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα πέντε προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, την έννοια ότι το Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten πληροί τις προϋποθέσεις για να θεωρηθεί ως αρμόδια αρχή για τις διαδικασίες προσφυγής στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών;

2) Έχουν αυτές ή άλλες διατάξεις της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, από τις οποίες αντλείται ατομικό δικαίωμα για τη διεξαγωγή διαδικασίας προσφυγής ενώπιον αρχών ή δικαστηρίων εκ των αναφερομένων στις διατάξεις του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ, την έννοια ότι είναι τόσον επαρκώς ορισμένες και συγκεκριμένες, ώστε, στην περίπτωση της μη μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της εν λόγω οδηγίας από το κράτος μέλος, να μπορεί ένας ιδιώτης να επικαλεστεί, στο πλαίσιο διαδικασίας, το δικαίωμα αυτό έναντι του κράτους μέλους;

3) Έχουν οι διατάξεις του άρθρου 41 της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ, σε συνδυασμό με τις διατάξεις της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ, οι οποίες θεμελιώνουν το δικαίωμα των ιδιωτών για τη διεξαγωγή διαδικασίας προσφυγής, την έννοια ότι ένα εθνικό δικαστήριο με τα χαρακτηριστικά του Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten μπορεί να μην τις λάβει υπόψη, κατά τη διεξαγωγή διαδικασίας προσφυγής δυνάμει διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας, όπως είναι τα άρθρα 59 επ. του Kärntner Auftragsvergabegesetz (νόμου του ομοσπόνδου κράτους της Καρινθίας περί συνάψεως συμβάσεων του Δημοσίου) και οι βάσει αυτού εκδοθείσες κανονιστικές αποφάσεις, στην περίπτωση που τούτο απαγορεύεται στο πλαίσιο της διεξαγωγής, βάσει του Kärntner Auftragsvergabegesetz, διαδικασίας προσφυγής, όσον αφορά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, και, κατά συνέπεια, να διεξαγάγει τη διαδικασία προσφυγής σύμφωνα με το όγδοο μέρος του Kärntner Auftragsvergabegesetz;

4) Πρέπει, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 10 της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ, να θεωρηθούν οι παροχές υπηρεσιών τις οποίες αφορά η υπόθεση ως υπηρεσίες περιλαμβανόμενες στο παράρτημα I Α της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ, κατηγορία 12 (υπηρεσίες αρχιτέκτονα· υπηρεσίες μηχανικού και ολοκληρωμένες υπηρεσίες μηχανικού· υπηρεσίες πολεοδομικού σχεδιασμού και αρχιτεκτονικής τοπίου· συναφείς υπηρεσίες παροχής επιστημονικών και τεχνικών συμβουλών· υπηρεσίες τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων);

5) Έχουν οι διατάξεις της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ την έννοια ότι πληρούν τις οριοθείσες στη σκέψη 12 της αποφάσεως 41/74, Van Duyn, προϋποθέσεις για την απευθείας εφαρμογή κοινοτικής οδηγίας, ώστε οι υπηρεσίες του παραρτή-

ματος Ι Α της οδηγίας να πρέπει να ανατίθενται στο πλαίσιο της αναφερομένης σ' αυτή διαδικασίας ή μπορούν οι συναφείς με τις αναφερόμενες στο παράρτημα Ι Α παροχές υπηρεσιών διατάξεις της οδηγίας να πληρούν τις ορισθείσες στην προαναφερθείσα απόφαση προϋποθέσεις;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

14 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν διατάξεις όπως αυτές που διέπουν τη συγκρότηση και τη λειτουργία του πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665.

15 Πρέπει να υπομνηστεί ότι η τελευταία αυτή διάταξη αφορά τα όργανα που είναι υπεύθυνα για τις διαδικασίες προσφυγής κατά των αποφάσεων που λαμβάνουν οι βασικές αρμόδιες αρχές όσον αφορά τη σύναψη των συμβάσεων του Δημοσίου που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.

16 Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 8, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/665, τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν μεταξύ δύο λύσεων, όσον αφορά την οργάνωση του συστήματος ελέγχου των συμβάσεων του Δημοσίου.

17 Η πρώτη λύση έγκειται στην απονομή της αρμοδιότητας για την εκδίκαση των προσφυγών σε δικαιοδοτικά όργανα. Κατά τη δεύτερη λύση, η αρμοδιότητα αυτή απονέμεται, κατ' αρχάς, σε όργανα τα οποία δεν συνιστούν δικαστικές αρχές. Στην περίπτωση αυτή, οι αποφάσεις που λαμβάνουν τα εν λόγω όργανα πρέπει να μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο είτε ένδικης προσφυγής είτε προσφυγής ενώπιον άλλης αρχής, η οποία πρέπει να πληροί τις ειδικές προϋποθέσεις του άρθρου 2, παράγραφος 8, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/665, προκειμένου να εξασφαλίζεται η ύπαρξη ενδεδειγμένης προσφυγής (απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1999, C-103/97, Köllensperger, Συλλογή 1999, σ. I-551, σκέψη 29).

18 Όμως, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στις παραγράφους 12 έως 14 των προτάσεών του, ένας οργανισμός όπως είναι το UVK διαθέτει όλα τα χαρακτηριστικά που απαιτούνται για να θεωρηθεί δικαστήριο υπό την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης.

19 Επομένως, εάν, όπως συμβαίνει σε μια περίπτωση όπως αυτή της κυρίας δίκης, η αρμόδια για τις προσφυγές αρχή είναι δικαιοδοτικό όργανο, οι ειδικές προϋποθέσεις του άρθρου 2, παράγραφος 8, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/665 δεν έχουν εφαρμογή.

20 Ενόψει των προεκτεθέντων, στο αιτούν δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι προϋποθέσεις του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665 δεν έχουν εφαρμογή σε αρχές των οποίων η συγκρότηση και η λειτουργία διέπονται από κανόνες όπως εκείνοι που καθορίζουν τα χαρακτηριστικά του δικαστηρίου αυτού.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

21 Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημά του, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 2, παράγραφος 8, ή άλλες διατάξεις της οδηγίας 89/665 έχουν την έννοια ότι, ελλείψει μεταφοράς της οδηγίας 92/50 στο εσωτερικό δίκαιο εντός της ταχθείσας προς τούτο προθεσμίας, οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να εκδικάζουν τις προσφυγές που ασκούνται στον τομέα της διαδικασίας συνάψεως συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων και έχουν εγκαθιδρυθεί δυνάμει του εν λόγω άρθρου 2, παράγραφος 8, είναι επίσης αρμόδιες να εκδικάζουν προσφυγές αφορώσες τις διαδικασίες συνάψεως των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών.

22 Συναφώς, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνηστεί ότι, με τις αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, C-54/96, Dorsch Consult (Συλλογή 1997, σ. I-4961, σκέψη 40), και της 24ης Σεπτεμβρίου 1998, C-76/97, Tögel (Συλλογή 1998, σ. I-5357,

σκέψη 22), το Δικαστήριο τόνισε ότι στην έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους εναπόκειται να προσδιορίσει το δικαστήριο που είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί διαφορών στο πλαίσιο των οποίων διακυβεύονται ατομικά δικαιώματα απορρέοντα από την κοινοτική έννομη τάξη, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι τα κράτη μέλη έχουν σε κάθε περίπτωση την ευθύνη της διασφαλίσεως της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων αυτών. Με την επιφύλαξη αυτή, το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα να επεμβαίνει για να επιλύει ζητήματα αρμοδιότητας που μπορούν να ανακύψουν στην οργάνωση των εθνικών δικαστηρίων από τον νομικό χαρακτηρισμό ορισμένων εννόμων καταστάσεων που στηρίζονται στο κοινοτικό δίκαιο.

23 Ακολούθως, στις σκέψεις 41 και 23, αντιστοίχως, των αποφάσεων αυτών, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το άρθρο 41 της οδηγίας 92/50, μολονότι επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν την άσκηση αποτελεσματικών προσφυγών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, δεν αναφέρει ούτε ποιες εθνικές αρχές πρέπει να είναι αρμόδιες ούτε ότι πρέπει να πρόκειται για τις αρχές εκείνες που έχουν οριστεί από τα κράτη μέλη ως αρμόδιες στον τομέα των συμβάσεων δημοσίων έργων και κρατικών προμηθειών.

24 Ωστόσο, δεν αμφισβητείται ότι, κατά την ημερομηνία κατά την οποία η αιτούσα άσκησε την προσφυγή της ενώπιον του UVK, η οδηγία 92/50 δεν είχε μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο του ομοσπόνδου κράτους της Καρινθίας. Πράγματι, ο νόμος περί μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο δεν άρχισε να ισχύει παρά την 1η Ιουλίου 1997.

25 Ενόψει αυτών των περιστάσεων, το Δικαστήριο υπενθύμισε, στις σκέψεις 43 και 25, αντιστοίχως, των προαναφερθεισών αποφάσεων Dorsch Consult και Tögel, ότι η απορρέουσα από οδηγία υποχρέωση των κρατών μελών να επιτύχουν το αποτέλεσμα που επιδιώκει η οδηγία αυτή, καθώς και το καθήκον που αυτά υπέχουν, από το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ, να λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση της υποχρεώσεως αυτής, επιβάλλονται σε όλες τις αρχές των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Εντεύθεν κατέληξε ότι, εφαρμόζοντας το εθνικό δίκαιο — είτε πρόκειται για προγενέστερες είτε για μεταγενέστερες της οδηγίας διατάξεις — το εθνικό δικαστήριο που καλείται να το ερμηνεύσει οφείλει να πράξει τούτο, στο μέτρο του δυνατού, υπό το φως του κειμένου και του σκοπού της οδηγίας, ώστε να επιτευχθεί το αποτέλεσμα που αυτή επιδιώκει, συμμορφούμενο έτσι προς το άρθρο 189, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (βλ. αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-106/89, Marleasing, Συλ-

λογή 1990, σ. I-4135, σκέψη 8· της 16ης Δεκεμβρίου 1993, C-334/92, Wagner Miret, Συλλογή 1993, σ. I-6911, σκέψη 20, και της 14ης Ιουλίου 1994, C-91/92, Faccini Dori, Συλλογή 1994, σ. I-3325, σκέψη 26).

26 Στις σκέψεις 44 και 26, αντιστοίχως, των προαναφερθεισών αποφάσεων Dorsch Consult και Tögel, το Δικαστήριο τόνισε επιπλέον ότι το ζήτημα του προσδιορισμού της αρχής που είναι αρμόδια για την εκδίκαση προσφυγών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών έχει σημασία ακόμη και στην περίπτωση που η οδηγία 92/50 δεν έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο. Πράγματι, στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος παρέλειψε να λάβει τα απαιτούμενα εκτελεστικά μέτρα ή θέσπισε μέτρα μη σύμφωνα προς μια οδηγία, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει στους πολίτες, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, το δικαίωμα να επικαλούνται ενώπιον των δικαστικών αρχών μια οδηγία κατά του παραβάντος τις υποχρεώσεις του κράτους μέλους. Μολονότι η ελάχιστη αυτή εγγύηση δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως δικαιολογία σε ένα κράτος μέλος, προκειμένου αυτό να απαλλαγεί από την υποχρέωσή του να λάβει εγκαίρως τα κατάλληλα σε σχέση με το αντικείμενο κάθε οδηγίας μέτρα (βλ., ιδίως, απόφαση της 2ας Μαΐου 1996, C-253/95, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1996, σ. I-2423, σκέψη 13), μπορεί, παρά ταύτα, να έχει ως αποτέλεσμα να παράσχει στους πολίτες το δικαίωμα επικλήσεως έναντι του κράτους μέλους των ουσιαστικών διατάξεων της οδηγίας 92/50.

27 Τέλος, στις σκέψεις 45 και 27, αντιστοίχως, των ιδίων αποφάσεων, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, αν οι εθνικές διατάξεις δεν μπορούν να ερμηνευθούν κατά τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία 92/50, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ζητήσουν, σύμφωνα με τις κατάλληλες διαδικασίες του εθνικού δικαίου, την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν λόγω της μη μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο εντός της ταχθείσας προθεσμίας (βλ., ιδίως, απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 1996, C-178/94, C-179/94 και C-188/94 έως C-190/94, Dillenkofer κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-4845).

28 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ούτε το άρθρο 2, παράγραφος 8, ούτε οι άλλες διατάξεις της οδηγίας 89/665 μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, ελλείψει μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 92/50 εντός της ταχθείσας προς τούτο προθεσμίας, οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες για την εκδίκαση των προσφυγών στον τομέα των διαδικασιών συνάψεως συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων και έχουν εγκαθιδρυθεί δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665, είναι επίσης αρμόδιες να εκδικάζουν προσφυγές αφορώσες διαδικασίες συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Ωστόσο, οι απαιτήσεις ερμηνείας του εθνικού δικαίου σύμφωνα προς την οδηγία 92/50 και απο-

τελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών επιβάλλουν στο εθνικό δικαστήριο την υποχρέωση να ελέγχει αν οι κρίσιμες διατάξεις του εθνικού δικαίου επιτρέπουν να αναγνωριστεί στους πολίτες δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κυρίας δίκης, το εθνικό δικαστήριο οφείλει, ειδικότερα, να ελέγχει αν το εν λόγω δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής μπορεί να ασκηθεί ενώπιον ακριβώς των αρχών εκείνων που προβλέπονται στον τομέα της συνάψεως συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

29 Με το τέταρτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν παροχές υπηρεσιών, όπως αυτές που αποτελούσαν το αντικείμενο της προσκλήσεως της καθής η αίτηση για υποβολή προσφορών, εμπίπτουν στην κατηγορία 12 του παραρτήματος I Α της οδηγίας 92/50.

30 Η κατηγορία 12 του παραρτήματος I Α της οδηγίας 92/50 περιλαμβάνει τις υπηρεσίες αρχιτέκτονα, τις υπηρεσίες μηχανικού και τις ολοκληρωμένες υπηρεσίες μηχανικού, τις υπηρεσίες πολεοδομικού σχεδιασμού και αρχιτεκτονικής τοπίου, τις συναφείς υπηρεσίες παροχής επιστημονικών και τεχνικών συμβουλών και τις υπηρεσίες τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων.

31 Για τους λόγους που ανέφερε ο γενικός εισαγγελέας στην παράγραφο 25 των προτάσεών του, είναι πρόδηλον ότι υπηρεσίες όπως αυτές που αποτελούσαν το αντικείμενο της προσκλήσεως της καθής η αίτηση για υποβολή προσφορών εμπίπτουν στην κατηγορία 12 του παραρτήματος I Α της οδηγίας 92/50.

32 Επομένως, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι παροχές υπηρεσιών όπως αυτές που αποτελούσαν το αντικείμενο της προσκλήσεως της καθής η αίτηση για υποβολή προσφορών και οι οποίες αφορούν εργασίες σχετικές με

την κατάρτιση και την εκτέλεση σχεδίων για την ανέγερση παιδιατρικής κλινικής σε νοσοκομείο και των αντίστοιχων ιατρικών εγκαταστάσεων εμπίπτουν στο παράρτημα I A, κατηγορία 12, της οδηγίας 92/50.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

33 Με το πέμπτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν οι ιδιώτες μπορούν να επικαλούνται τις διατάξεις της οδηγίας 92/50 ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

34 Όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο στη σκέψη 42 της προαναφερθείσας αποφάσεως Tögel, κατά πάγια νομολογία (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 1988, 31/87, Beentjes, Συλλογή 1988, σ. 4635, σκέψη 40), σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι διατάξεις μιας οδηγίας φαίνονται να είναι, από απόψεως περιεχομένου, απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς ακριβείς, οι ιδιώτες μπορούν να τις επικαλούνται κατά του κράτους, όταν το κράτος αυτό είτε έχει παραλείψει να μεταφέρει εμπροθέσμως την οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο είτε έχει προβεί σε εσφαλμένη μεταφορά της οδηγίας.

35 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν οι επίμαχες διατάξεις της οδηγίας 92/50 φαίνονται να είναι, από απόψεως περιεχομένου, απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς ακριβείς ώστε να μπορεί να τις επικαλεστεί ένας ιδιώτης κατά του κράτους.

36 Συναφώς, πρέπει κατ' αρχάς να παρατηρηθεί ότι, όπως έγινε δεκτό στη σκέψη 44 της προαναφερθείσας αποφάσεως Tögel, οι διατάξεις του τίτλου I, που αφορούν το καθ' ύλην και το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, και του τίτλου II, σχετικά με τις διαδικασίες που έχουν εφαρμογή στις συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών που αναφέρονται στα παραρτήματα I A και I B, είναι απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς ακριβείς ώστε να γίνεται επίκλησή τους ενώπιον εθνικού δικαστηρίου.

37 Στη σκέψη 45 της προαναφερθείσας αποφάσεως Tögel, έγινε επίσης δεκτό ότι, δυνάμει των άρθρων 8 έως 10, που περιλαμβάνονται στον τίτλο II, οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται, ανεπιφυλάκτως και επακριβώς, να συνάπτουν τις δημόσιες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών κατ' εφαρμογήν εθνικών διαδικασιών που είναι σύμφωνες προς τις διατάξεις των τίτλων III έως VI, όσον αφορά τις υπηρεσίες που εμπίπτουν εξ ολοκλήρου ή κυρίως στο παράρτημα I A, και των άρθρων 14 και 16, όσον αφορά τις υπηρεσίες που εμπίπτουν εξ ολοκλήρου ή κυρίως στο παράρτημα I B. Το άρθρο 14 συνιστά τον τίτλο IV, ενώ το άρθρο 16 περιλαμβάνεται στον τίτλο V.

38 Τέλος, με την ίδια απόφαση Tögel, σκέψη 46, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι λεπτομερείς διατάξεις των τίτλων III έως VI της οδηγίας 92/50, οι οποίες αφορούν την επιλογή των διαδικασιών συνάψεως συμβάσεων και τους εφαρμοστέους στους διαγωνισμούς κανόνες, τους κοινούς κανόνες στον τεχνικό τομέα και τον τομέα της δημοσιότητας, καθώς και εκείνους σχετικά με τα κριτήρια συμμετοχής, επιλογής και αναθέσεως, είναι, με την επιφύλαξη εξαιρέσεων και μικρών παραλλαγών που απορρέουν από το γράμμα τους, απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς σαφείς και ακριβείς, ώστε οι παρέχοντες τις υπηρεσίες να μπορούν να τις επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

39 Επομένως, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι ιδιώτες μπορούν να επικαλούνται απευθείας τις διατάξεις των τίτλων I και II της οδηγίας 92/50 ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Όσον αφορά τις διατάξεις των τίτλων III έως VI, ένας ιδιώτης μπορεί επίσης να τις επικαλείται ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, στο μέτρο που από την ατομική εξέταση του γράμματός τους απορρέει ότι είναι απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς σαφείς και ακριβείς.

Επί των δικαστικών εξόδων

40 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 8ης Ιουλίου 1997 το Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten, αποφαίνεται:

1) **Οι προϋποθέσεις του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων περί της εφαρμογής των διαδικασιών προσφυγής στον τομέα της σύναψης συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων, δεν έχουν εφαρμογή σε αρχές των οποίων η συγκρότηση και η λειτουργία διέπονται από κανόνες όπως εκείνοι που καθορίζουν τα χαρακτηριστικά του δικαστηρίου αυτού.**

2) **Ούτε το άρθρο 2, παράγραφος 8, ούτε οι άλλες διατάξεις της οδηγίας 89/665 μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, ελλείψει μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών, εντός της ταχθείσας προς τούτο προθεσμίας, οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες για την εκδίκαση των προσφυγών στον τομέα των διαδικασιών συνάψεως συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων και έχουν εγκαθιδρυθεί δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 8, της οδηγίας 89/665, είναι επίσης αρμόδιες να εκδικάζουν προσφυγές αφορώσες διαδικασίες συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Ωστόσο, οι απαιτήσεις ερμηνείας του εθνικού δικαίου σύμφωνα προς την οδηγία 92/50 και αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών επιβάλλουν στο εθνικό δικαστήριο την υποχρέωση να ελέγχει αν οι κρίσιμες διατάξεις του εθνικού δικαίου επιτρέπουν να αναγνωριστεί στους πολίτες δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής στον τομέα της συνάψεως δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών. Υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κυρίας δίκης, το εθνικό δικαστήριο οφείλει, ειδικότερα, να ελέγχει αν**

το εν λόγω δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής μπορεί να ασκηθεί ενώπιον ακριβώς των αρχών εκείνων που προβλέπονται στον τομέα της συνάψεως συμβάσεων κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων.

3) **Παροχές υπηρεσιών όπως αυτές που αποτελούσαν το αντικείμενο της προσκλήσεως της καθής η αίτηση για υποβολή προσφορών και οι οποίες αφορούν εργασίες σχετικές με την κατάρτιση και την εκτέλεση σχεδίων για την ανέγερση παιδιατρικής κλινικής σε νοσοκομείο και των αντίστοιχων ιατρικών εγκαταστάσεων εμπίπτουν στο παράρτημα I A, κατηγορία 12, της οδηγίας 92/50.**

4) **Οι ιδιώτες μπορούν να επικαλούνται απευθείας τις διατάξεις των τίτλων I και II της οδηγίας 92/50 ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Όσον αφορά τις διατάξεις των τίτλων III έως VI, ένας ιδιώτης μπορεί επίσης να τις επικαλείται ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, στο μέτρο που από την ατομική εξέταση του γράμματός τους απορρέει ότι είναι απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς σαφείς και ακριβείς.**

Kapteyn Hirsch Murray

Ragnemalm Schintgen

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 4 Μαρτίου 1999.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

P. J. G. Kapteyn